
Általános kérdések

95/001

McPHERSON, P.K.: Accounting for the value of information = Aslib Proc. 46.vol. 1994. 9.no. 203-215.p. Bibliogr.

Az információ értékének kiszámíthatósága

Hatékonyág; Információ; Modellálás

Az információ nem csupán egy papíron vagy kábeleken továbbított forrás. Az információ nyersanyag, amely átjárja az intézményt egy belső információs hálózaton – az információ a szervezet ablaka a világra. Mégis elhanyagolt, mert még a könyvtáros-informatikus szakma sem tudja pontosan felbecsülni és pénzben kifejezni az értékét. Ahhoz, hogy ezt meg lehessen tenni, számos kérdésre kell feleletet találni.

Tisztában kell lenni azzal, hogy az érték kifejeződésének csak egyik lehetősége a pénz. Ahhoz, hogy az értékelés sokoldalú legyen, pontosan meg kell határozni az értékelés tárgyát, elemeit. Annak felderítésére, hogy ezek hogyan járulnak hozzá egy „ideális” állapot eléréséhez, meg kell határozni az „ideális” állapotot és ennek viszonyát az értékelés tárgyához, valamint az átfogó értékelési kritériumokat.

Mivel jelenleg az értékelés tárgya az információ vagy az információs folyamat, először ezt kell meghatározni. A cikk három modell segítségével vizsgálja, hogyan járul hozzá – milyen értéket ad hozzá – az információfeldolgozás az emberi tevékenységhez. Az első modell a *kognitív folyamaté*. Ebben összefonódik az információme-

nedzsment és az információs rendszer. A kulcszerepet az előbbi játsza, biztosítván az információs igények kielégítését, az utóbbi csupán a műszaki háttér. Az információ négy területen eredményez kognitív előrelépést: az integrációban (pl. a rendszerek és az alkalmazások között), a termelékenységben (pl. gyors hozzáféréssel), az ismeretekben (pl. helyzetfelismeréssel), és a döntésekben (pl. a bizonytalanság csökkentésével).

Az emberi agyban végbemenő változások azonban csak akkor válnak megfoghatóvá, ha külső tevékenységben nyilvánulnak meg, ezért a második modell a *vállalati információs folyamatot*, és az információnak a vállalati célok elérésében betöltött szerepét ábrázolja. Érdekes analógia figyelhető meg a termelési folyamat és az információs folyamat mint értéknövekedést eredményező folyamatok között. A vállalat információs rendszere tulajdonképpen magának a vállalati struktúrának a megtestesülése, más szavakkal: az információ tartja össze a szervezetet. Az információs funkciók teszik lehetővé a stratégia alkalmazását és a célok elérését kognitív, stratégiai és operációs támogatással, így a vállalati információs rendszer (és az ebben hordozott információ) értéke azzal a hozzájárulással mérhető, amellyel az üzleti stratégia és az átfogó célok elérését segíti.

A harmadik modell a *hagyományos értéknövekedés-számítás* egyszerű modellje, amely megmutatja, miért marad ki e számításokból az információ és az ismeret hozzájárulása. A keletkezett értéktöbbletet gazdaságilag a *forgalom mínusz befektetés* képlettel lehet leírni. Ez azonban csak a vállalat pénzügyi céljainak teljesülését mutatja. A stratégiai és szervezeti célok (ezek közé tartoznak a stratégiához igazodás, a kompetitív előnyök, a külső kockázatok, az etikai következmények, illetve a szervezeti és menedzseri hatékonyság, a belső kockázat, az alkalmazottak jóléte), amelyekre a menedzsment és az információs tevékenység közvetlenül hat, egyenrangúak a gazdasági értéknövekedéssel, és azzal együtt adják a vállalat összetett értéknövekedését. Az információ értékének elemzésekor nem szabad megfeledkezni a bizonytalanságot és a kockázatot csökkentő szerepéről sem.

Az információ értékének vizsgálatára integrált módszert kell kidolgozni, amely egy értékhierarchiából és egy integrált eljárásból áll. A hierarchia az információ értékét az instrumentális és

belső értékek mentén keresi, eljutva az anyagi és az eszmei szférához. Az integrált módszer pedig a szervezet szempontjából vizsgálja mindazokat az elemeket, amelyekben az információ hatást fejt ki. Lépései a következők: az értékelés kontextusának meghatározása; a pénzügyi értéknövekedés becslése; az eszmei (itt: információs) hozzájárulások összetértékének becslése; az összetett értéknövekedés becslése; integrált értékbecslés. Csakhogy az eszmei érték vizsgálata, becslése számos problémát vet fel. Nehezen definiálható és mérhető, nehéz a pénzben kifejezhető értékkel összehasonlítani és összeadni, nehéz a hagyományos kalkulációs és elszámolási rendszerbe beilleszteni stb. Ezen segít az ún. összetett értéknövekedési felület. Ez egy térbeli felület, amely úgy jön létre, hogy egy tengelyre felvesszük a pénzbeli értéket, egy másikra az eszmei értéket, a harmadikra pedig az összetett értéket. Ezek kiszámítása és összegzése kialakít egy olyan felszínt, amely kifejezi a teljes értéknövekedést. Ez a módszer lehetővé teszi az eszmei értékek tükrözését és a pénzügyi keretekbe való behelyezését is.

Az integrált értékelési módszer segítségével jobban megérthetjük az eszmei és pénzbeli érték kapcsolatát, összehasonlíthatjuk a teljesítményt az információs befektetésekkel, viszonylag objektív eredményeket kapunk, és jobb befektetési döntésekre juthatunk. Politikai előny, hogy az értékelés hitelessége növekszik, felismerik az információ fontosságát a szervezet működésében, javulnak az értékelési módszerek, fejlődik az információmenedzsment.

(Orbán Éva)

Kutatás és fejlesztés

95/002

SUMSION, John: Strategic research areas and possible research models for UK public libraries = Libr.Rev. 43.vol. 1994. 4.no. 7-26.p. Bibliogr. 20 tétel.

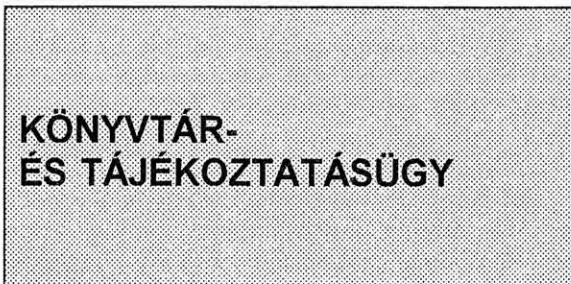
Kutatási területek és módszerek a brit köz-könyvtárak számára

Könyvtártudományi kutatás; Közművelődési könyvtár

A közkönyvtári kutatás sajnos nem szerepel a BLRDD (British Library Research and Development Department) prioritásai között. Ez részben azzal magyarázható, hogy a British Library az elmúlt években egyre kevesebb pénzt tud a kutatások finanszírozására fordítani: amíg 1979-80-ban a BL kutatási kerete 2 707 000 font volt, addig 1992-93-ra ez az összeg 1 337 000 fontra csökkent. Ez a hanyatlás legerősebben a közkönyvtárakat érinti, hiszen az egyetemi- és a szakkönyvtárak egyéb forrásokból (pl. felsőoktatási finanszírozási tanácsok, ipari minisztérium stb.) számíthatnak kutatásaik támogatására.

A cikk áttekinti a brit közkönyvtári kutatások hátterét és történetét. Bemutat néhány kutatási modellt, majd részletesen tárgyalja a célok, a problémák, a kutatók, a módszerek és a kutatási témák kérdéskörének elemeit. Megismertet a közkönyvtárakban hasznosítható kutatási modellekkel, valamint a kutatás irányításával, figyelembe véve a stratégiát, a projektválasztást, a finanszírozási döntéseket és a visszacsatolást.

(Autoref. alapján)

„Ne ismételjék meg a mi hibáinkat” – figyelemzetnek az USA-beli kollégák

Könyvtári rendszer; Könyvtárügy

A cikkésített előadás valójában az USA nyilvános könyvtárügye történetének egyik sajátosságával, nevezetesen annak bemutatásával foglalkozik, hogy kinek–minek köszönhető a könyvtárügy mai arculata. Ez a történet a 19. századtól a 20. század 60-as és 70-es éveig tart.

Kezdetben a nagy donátorok, köztük Carnegie, nyomják rá névjegyüket a nyilvános könyvtárakra, aminek hátulütője: az egyéni dicsőség kifejezése gyakorta háttérbe szorítja a tényleges szükségletekre való odafigyelést. Hasonlóan nagy szerepet játszott a presztízs a következő könyvtárlétesítési hullámban, amelyre a helyi patriotizmus csatasorba állítása volt a jellemző. Gerjesztői gyakorta a nőmozgalmak voltak. A keleti és a nyugati part versengése igen látványosan nyilvánult meg a nyilvános könyvtárügy fejlődésének e szakaszában. Mindkét hullámra nézve elmondható: végletesen egyedi fejlődést produkált. Olyannyira, hogy még nemzeti könyvtára sem volt az USA-nak (a Kongresszusi Könyvtár csak utólagosan vált azzá).

További mozgatóerők lettek: hit a műveltségben, majd a szakműveltségben, a helyi önkormányzatok tévedhetetlenségében, végül az állampolgári egyenlőség biztosításának szükségességében. Csakhogy az összes fenti mozgatóerőben – különféle korlátozások, tiltások és ostobaságok formájában – „hátramosztató” összetevők is akadtak, amelyek lassították az előrehaladást.

Tanács az orosz kollégáknak: célszerű megfontoltabbnak lenniük az amerikai pályatársaknál. Soha nem szabad egyetlen irányzatnak „ölelő karjaiba” vetődni, s ott elveszteni a józan ész ellenőrző funkcióit.

(Futala Tibor)

Általános kérdések

95/003

RICARDS, P.S.: „Ne povtorite naših ošibok”, – preduprezdaūt kollegi iz SŠA = Biblioteka. 1994. 5.no. 10-15.p.

95/004

Bibliotheken und die Veränderung des Informationsmarktes = Buch Bibl. 46.vol. 1994. 10/11.no. 854-859.p.

Res. angol nyelven